

ULUSLARARASI İLİŞKİLER KURAMLARI VE GÖÇ OLGUSUNUN ANALİZİ: SURIYELİ GÖÇMENLER ÖRNEĞİ*

*Theories of International Relations and Analysis of Migration Phenomenon:
The Example of Syrian Immigrants*

Bilal KARABULUT**

Öz

Göç olgusu sosyal bilimler alanında üzerinde en fazla durulan konulardan biri haline gelmiştir. Dünyanın farklı coğrafyalarında her geçen gün artmakta olan göçmen sayısı, özellikle gelişmiş ülkeler için önemli bir tehdit unsuruna dönüşmüştür. Çok boyutlu ve çok katmanlı bir yapıya sahip olan göç hareketleri, sosyal bilimlerin pek çok farklı disiplininin ilgi alanına girmektedir. Ekonomik, sosyolojik, psikolojik, demografik veya siyasi açılardan incelenebilecek olan göç olgusu, uluslararası ilişkiler kuramları üzerinden ele alınabilir. Bu çalışmanın temel amacı da; devlet merkezli dünya görüşünü temsil eden pozitivist uluslararası ilişkiler kuramları ile birey merkezli bakış açısına sahip olan post-pozitivist kuramların, Suriyeli göçmenler örneğinden hareketle, karşılaştırmalı olarak analiz edilmesidir.

Anahtar Kelimeler: Pozitivist Kuramlar, Post-pozitivist Kuramlar, Göç Olgusu, Küreselleşme, Suriyeli Göçmenler.

Abstract

The phenomenon of migration has become one of the most emphasized topics in the field of social sciences. The increasing number of immigrants in different geographies of the world has turned into an important threat especially for developed countries. Migration movements, which have a multi-dimensional and multi-layered structure, are within the scope of many different disciplines of social sciences. The phenomenon of immigration, which can be studied in economic, sociological, psychological, demographic or political terms, can be addressed through theories of international relations. The main purpose of this study is the comparative analysis of positivist theories of international relations representing the state-centric worldview and post-positivist theories with a human-centric perspective, based on the example of Syrian immigrants.

Keywords: Positivist Theories, Post-positivist Theories, Immigration Phenomenon, Globalization, Syrian Immigrants.

* Makale Geliş Tarihi: 02.03.2021 Yayına Kabul Tarihi: 05.04.2021

** Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü,
e-posta: bilal.karabulut@hbu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4751-6165.

GİRİŞ

Kadim zamanların ilkel insanlarından, günümüz modern çağlara kadar göç olgusu insanlık tarihinin ayrılmaz bir parçası olmuştur. Çok farklı motivasyonlarla, bazen zorunlu bazense gönüllü bir biçimde insanlar ülke içinde ve ülkeler arasında göç etmektedir. Özellikle son yıllarda küreselleşme sürecinin de büyük etkisiyle göç hareketleri artmaktadır. Kimi zaman hukuki yollarla gerçekleştirilen göç eylemleri, çoğu zaman hukuki dayanaktan yoksun olan düzensiz göçler şeklinde gerçekleşmektedir. Bu durum göçün diğer ülkeler açısından bir “sorun” ve hatta çoğu zaman önemli bir “ulusal güvenlik tehdidi” olarak algılanmasını beraberinde getirmektedir.

Konunun siyaset ve güvenlikle olan ilişkisi kadar, diğer pek çok olguyla da bağlantısı vardır. Günümüz göç çalışmalarında konunun ekonomik, sosyolojik, kültürel, demografik, psikolojik, etnik ya da dinsel pek çok yönü çeşitli yazarlarca ele alınmaktadır. Böylesi bir durum çok katmanlı ve çok boyutlu bir olgu olan göçün, disiplinler arası bir yaklaşımla ele alınması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle göç olgusuna yönelik kuramsal bakış açıları da farklı yaklaşımlar geliştirmekte ve göçün anlanması ve anlamlandırılması noktasında göç çalışmalarına büyük bir katkı sağlamaktadır.

Göç olgusunun uluslararası ilişkiler disiplini içinde ele alınması göç çalışmalarına büyük bir zenginlik katmaktadır. Öncelikli olarak göçe uluslararası ilişkiler perspektifinden bakmak göçün nedenlerini anlamak adına önemlidir. Zira özellikle büyük göç dalgalarının çoğunluğunun temelinde uluslararası bir sorun ve bu sorun nedeniyle ortaya çıkan zorunlu bir eylem vardır. Bunun yanı sıra uluslararası ilişkiler disiplini göç olgusuna daha bütüncül ve komplike bir bakış açısı kazandırabilir. Devletlerin dış politikalarının önemli enstrümanlarından biri olarak da göç analiz

ULUSLARARASI İLİŞKİLER KURAMLARI VE GÖÇ OLGUSUNUN ANALİZİ: SURIYELİ GÖÇMENLER ÖRNEĞİ

edilebilir.¹ Tüm bunlar uluslararası ilişkiler disiplininin göç çalışmalarına zenginlik kazandırmakta olduğunu ortaya koymaktadır.

Özellikle uluslararası ilişkiler kuramcılarının göç çalışmalarına yönelmeleri alana kuramsal bir değer katacaktır. Tüm bunların yanında uluslararası ilişkiler kuramlarının, göç çalışmalarına henüz yeterli düzeyde katkı yapamadıkları da bir gerçektir. İşte bu çalışmanın temel amacı göç çalışmaları ve uluslararası ilişkiler kuramları arasındaki etkileşimi analiz etmek ve bu kapsamda literatüre katkı sağlamaktır. Çalışmanın temel sorunsalı ise; Uluslararası ilişkiler kuramları ile göç olgusu arasında nasıl bir etkileşim vardır? Bu etkileşim yeterli düzeyde midir ve bu etkileşim artarsa uluslararası ilişkiler kuramları içinde göç olgusunu odak noktası yapan yeni kuram ya da yaklaşımlar ortaya çıkabilir mi? şeklinde ifade edilebilecek bir arayıştır. Çalışmada örnek olay olarak da Suriyeli göçmenler seçilmiştir. Bu bağlamda uluslararası ilişkiler kuramları üzerinden Suriyeli göçmenler sorunu nasıl bir bakış açısıyla analiz edilebilir ve soruna yönelik kuramsal bakış açıları yeterli düzeyde midir şeklinde özetlenebilecek sorunun yanıtı aranacaktır.

Bu kapsamda çalışmanın ilk bölümünde göç olgusunun kavramsal ve kuramsal boyutu analiz edilecektir. Çalışmanın ikinci bölümünde uluslararası ilişkiler kuramlarının göç olgusuna ilişkin yaklaşımları ortaya konmaya çalışılacaktır. Bu bağlamda idealizm, realizm ve neorealizm gibi pozitivist uluslararası ilişkiler kuramları ve eleştirel kuram, inşacı kuram, postmodernizm ve feminist kuram gibi post-pozitivist kuramların göç olgusuna yönelik yaklaşımları ele alınacaktır. Bu sayede özellikle devlet merkezli (state-centric) dünya görüşü ile birey merkezli (human-centric) bakış açısı karşılaştırmalı olarak analiz edilebilecektir. Nihai aşamada ise

¹ Christopher Mitchell, "International Migration, International Relations and Foreign Policy", *The International Migration Review*, 23(3), Special Silver Anniversary Issue: International Migration an Assessment for the 90's, 1989, s. 682-683.

Suriyeli göçmenler sorunu uluslararası ilişkiler kuramları üzerinden analiz edilecektir.

GÖÇ OLGUSUNUN KAVRAMSAL VE KURAMSAL BOYUTU

Göç en genel anlamda; “insanların önemli/anamlı bir mesafeden bir başka yere yönelik göreceli olarak kalıcı bir biçimde yerleşme güdüsüyle hareket etmesi” şeklinde tanımlanabilir. Fakat bu tanımda kullanılan anlamlı mesafe ve görece kalıcı süre kavramları muğlaktır. Kok’a göre ise göç; “Bir ya da birden fazla insanın, ikamet değişikliğini içerecek şekilde, sınırları aşması” olarak genel bir biçimde tanımlanabilir. Yazara göre bu tanım basit görünebilir ama göçün komplike ve çok katmanlı yapısı düşünüldüğünde böylesi sade tanımlara ihtiyaç vardır.² Petersen’e göre ise göçün genel bir tanımını yapmak yerine, her göçü kendi içinde değerlendirmeli ve ona göre farklı tanımlar yapılmalıdır. Örneğin yazara göre geçmiş yüzyıllarda ekolojik nedenlerle ortaya çıkan “ilkel göçler” ile modern zamanlardaki devletlerin baskıları sonucu ortaya çıkan “zorunlu göçler” veya bireysel tercihlerle şekillenen “gönüllü göçler” arasında çok önemli kategorik ayrımlar vardır.³ Bu nedenle göç olgusuna ilişkin kavramsal tanımlamalar, ele alınan göçün muhtevasına uygun bir şekilde yapılmalıdır.

Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğüne göre göç: “Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret” anlamına gelmektedir. Göçmen ise: “Kendi ülkesinden ayrılarak yerleşmek için başka ülkeye giden (kimse, aile veya topluluk), muhacir” şeklinde tanımlanabilir.⁴ Uluslararası Göç Örgütü’ne

2 Pieter Kok, “The Definition of Migration And Its Application: Making Sense of Recent South African Census And Survey”, *Southern African Journal of Demography*, 7(1), 1999, s. 19-20.

3 William Petersen, “A General Typology of Migration”, *American Sociological Review*, 23(3), 1958, s. 260-261.

4 Türk Dil Kurumu, <https://sozluk.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 04.03.2021).

ULUSLARARASI İLİŞKİLER KURAMLARI VE GÖÇ OLGUSUNUN ANALİZİ: SURİYELİ GÖÇMENLER ÖRNEĞİ

(International Organization for Migration) göre ise göç olgusu: “Bireylerin her zamanki olağan ikametlerini bırakıp, bir ülke içinde veya sınırları aşarak başka ülkelere doğru, geçici veya kalıcı olarak yapmış oldukları mekânsal değişiklik” şeklinde tanımlanabilir.⁵

Tarihsel süreçte göç olgusunu şekillendiren önemli dönüm noktaları bulunmaktadır. Westfalya ile başlayan süreçte ulus devletlerin ortaya çıkışı, Coğrafi Keşifler, Reform ve Rönesans hareketleri, sömürgecilik faaliyetleri, tarım ve sanayi devrimleri, serbest piyasa toplumlarının ortaya çıkması, Birinci ve İkinci Dünya Savaşı gibi yıkıcı çatışmalar, eğitim ve teknoloji alanındaki ilerlemeler, Soğuk Savaş’ın sona ermesi ve en nihayetinde küreselleşme gerçeği göç olgusunun tarihsel gelişimindeki en önemli kırılma noktaları olarak sıralanabilir. Özellikle son yıllarda bilgi, iletişim ve teknoloji alanlarındaki baş döndürücü gelişmelerin göç dalgalarını belki de tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar arttırdığı ve hızlandırdığı söylenebilir.⁶ Önceleri kendi kabuklarında, kendi dünyalarında yoksul da olsa mutlu olan bireyler, iletişim kanallarının gelişmesi sonucu dünyadan haberdar olmaya başladılar. Böylesi bir gelişme insanların dünyanın diğer bölgelerindeki refah ve zenginlikten pay alma isteklerini arttırmıştır. Özellikle Z Kuşağı olarak adlandırılan genç kuşak son yıllarda göç hareketlerinin önemli bir parçası ve itici gücü haline gelmiştir.

Göç türleri geleneksel göç kuramcıları tarafından çeşitli şekillerde sınıflandırılmıştır. Ravenstein’a ait Göç Kanunları kuramı, Everett Lee’ye ait İtme-Çekme Kuramı, Willam Petersen’e ait Beş Göç Türü kuramı, Stouffer’e ait Kesişen Fırsatlar Kuramı, Samir Amin, Immanuel Wallerstein ve Andre Gunder Frank gibi akademisyenler tarafından geliştirilen Merkez-Çevre

5 Alice Sironi vd., *Glossary on Migration*, International Organization for Migration Publication, Geneva 2019, s. 132.

6 Wijitapure Wimalaratana-Aain Wickramasinghe, “International Migration and Migration Theories”, *Social Affairs*, 1(5), 2016, s. 13.

kuramı bunlardan bazılarıdır.⁷ Bu kuramların genel bir özeti şeklinde, göç türleri aşağıdaki tabloda şu şekilde sıralanabilir:

Ülke İçi/Bölgeler Arası (İç Göç), Ülkeler Arası (Dış Göç)
Sezonluk veya Mevsimsel Göç, Geriye Dönüş Göçü ⁸
Köyden Kente Göç, Kentten Köye Göç
Zorunlu Göç, İsteğe Bağlı Göç
Düzensiz Göç, Hukuka Uygun/Yasal Göç
Kısa Süreli/Geçici Göç ve Transit Göç, Uzun Süreli/Kalıcı Göç
Bireysel Göç, Ailevi Göç, Zincirleme Göç
Ekonomik Göç, İşçi Göçü, Siyasi Göç, Çevresel Göç, Eğitim Göçü
Diaspora Göçü, Kültürel Göç, İlkel Göç vb. ⁹

Göç olgusu bu sınıflandırmanın dışında, farklı analiz düzeyleri kullanılarak ve sektörel olarak da ele alınabilir. Örneğin, göçü küresel düzlemde yarattığı etkiler düzeyinde de bölgesel düzlemde de ele almak mümkündür. Yine benzer şekilde göçün ulusal ya da bireysel düzlemde analiz edilmesi de mümkündür. Bunun yanı sıra göçün ekonomik, siyasi, sosyolojik, psikolojik, askeri, coğrafi ve tarihsel sektörler bakımından da ele alınması mümkündür.¹⁰ Fakat sektörel ayırım konusunda altı çizilmesi gereken nokta, artık günümüz dünyasında göçü tek bir sektörel yaklaşımla açıklamanın zorluğudur. Bu kapsamda çok katmanlı ve çok boyutlu bir sektörel yaklaşımla göç hareketi analiz edilmelidir.

Ayrıca kullanılan bilimsel bakış açısı ya da metodoloji de göç olgusuna yaklaşımı şekillendirmektedir. Ampirik gözlem ya da verilere

7 Savaş Çağlayan, "Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi", *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(1), 2006, s. 69-82.

8 "Introduction to Human Migration", National Geographic, <https://www.nationalgeographic.org/activity/introduction-human-migration/>, (Erişim Tarihi: 02.03.2021).

9 Fabio Baggio, "Descriptive Classifications of Migration", *Simirona*, <http://www.simirona.org/Baggio/TS109/Classification%20Baggio%20EN.pdf>, (Erişim Tarihi: 04.03.2021).

10 Caroline B. Brettell-James F. Hollifield, "Introduction", *Migration Theory: Talking across Disciplines*, C. B. Brettell-J. F. Hollifield, der., Routledge, New York 2015, s. 11-13.

ULUSLARARASI İLİŞKİLER KURAMLARI VE GÖÇ OLGUSUNUN ANALİZİ: SURİYELİ GÖÇMENLER ÖRNEĞİ

dayalı “pozitivist” bir yaklaşım ile daha çok soyut gerçekliklerden yararlanan “post-pozitivist” bakış açıları göç ile ilgili ele alınan konuyu bambaşka perspektiflerden değerlendirmeye ve bunun sonucunda çok farklı sonuçlara ulaşmaya sebebiyet verebilir.¹¹ Özellikle son yıllarda göçün değişen doğasını anlama ve anlamlandırma adına post-pozitivist yaklaşımların öne çıktığı ve bilim camiası tarafından bu post-pozitivist kuramların geliştirdiği yaklaşımların daha muteber bulunduğu bir gerçektir.

Uluslararası göçlere ilişkin analizlerinde kuramsal bakış açılarının yanı sıra güvenilir kaynaklardan elde edilmiş sayısal verilere, istatistiksel ifadelere, demografik, etnik ve tarihsel belgelere ihtiyaç duyulmaktadır. Her ne kadar göç dalgaları benzer yapısal özellikler gösterse de yine her göç olgusu kendine özgü bağlamı içinde değerlendirilmelidir.¹² Böylesi çok yönlü ve kapsamlı analizler yapabilmek için de ele alınan göçün tüm yönleriyle ve muteber belgelerle analiz edilmesi oldukça önemlidir. Tüm bunlar göstermektedir ki göç olgusu söz konusu olduğunda disiplinler arası (inter-disipliner) ve çok katmanlı (multi-level) bir bakış açısına ihtiyaç duyulmaktadır.

Göç olgusuna yönelik kuramsal yaklaşımların farklılaşmasının bir diğer nedeni gönüllü göç ve zorunlu göç ayırımıdır. Gönüllü göç olgusunda bireylerin ya da toplumsal grupların karar alma süreçlerinde doğrudan etkili olduğu gözlemlenirken, zorunlu göçlerde kişisel algı¹³ ya da taleplerden öte dışsal zorlama ya da tahakküm ilişkileri devreye girmektedir.¹⁴

11 Douglas S. Massey vd., “An Evaluation of International Migration Theory: The North American Case”, *Population and Development Review*, 20(4), 1994, s. 699.

12 Adrian Favell, “Rebooting Migration Theory: Interdisciplinarity, Globality and Postdisciplinarity in Migration Studies”, C. Brettell-J. Hollifield, der., *Migration Theory: Talking Across Disciplines*, Routledge, New York 2007, s. 260.

13 Algı, bireylerin içinde yaşadıkları dünyayı kendi zihinsel süzgeçlerinden geçirerek anlamlandırma süreçleridir. Devletler de dünya okumaları doğrultusunda tehdit algılamalarını şekillendirirler. Konu hakkında detaylı bilgi için bkz. Mehmet Seyfettin Erol-Emre Ozan, “Türk Dış Politikasında Algı Yönetimi”, Bilal Karabulut, der., Alfa Yayıncılık, İstanbul 2017, s.185-209.

14 Oliver Bakewell, “Some Reflections on Structure and Agency in Migration Theory”, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36(10), 2010, s. 1690.

Bunun yanı sıra kitlesel göçlerin yönünü-rotasını, büyüklüğünü ve kompozisyonunu belirleyen faktörler nelerdir? sorusuna verilecek yanıtlar da göç olgusuna ilişkin kuramsal yaklaşımları farklılaştırmaktadır.¹⁵ Göçe makro düzeyde bakan kuramlar daha çok göçün büyük ölçekli ekonomik ve sosyal sebeplerine odaklanmaktadır. Savaşlar, devletlerin baskıları, büyük ekonomik sorunlar gibi nedenler üzerinden göçü analiz etmeye çalışmaktadırlar. Göç olgusuna mikro düzeyde bakan kuramlar ise daha çok birey düzeyinde analizler yapmaktadırlar. Bireyler neden göç etmekte, bireylerin göçten beklentileri nedir gibi sorulara yanıt aramaktadırlar.¹⁶ Tüm bu bakış açılarının ötesinde küreselleşme gerçeğinin göç hareketlerinin sebep ve sonuçlarını büyük ölçüde şekillendirdiği önemli bir gerçektir. Küreselleşme süreci geçmiş dönemlerin düşünce kalıplarını kırmakta, birey merkezli ve plüralist bir dünya ortaya çıkmaktadır. İçe kapalı toplumsal yapılar, yerini çok merkezli ve çok kültürlü heterojen küresel şehirlere bırakmaktadır. Bu ve benzeri nedenlerle, artık günümüz dünyası analiz edilirken, göç çalışmalarının odak noktasında küreselleşme süreci ve bu süreçle birlikte ortaya çıkan yapısal değişim ve dönüşümler vardır.

ULUSLARARASI İLİŞKİLER KURAMLARI VE GÖÇ OLGUSU

Uluslararası ilişkiler kuramları temelde iki farklı kategoriye ayrılabilir: Pozitivist kuramlar ve post-pozitivist kuramlar. İdealizm, realizm ve neorealizm pozitivist; eleştirel kuram, inşacı kuram, postmodernizm ve feminist kuram ise post-pozitivist kuramlardır. Böylesi bir ayrıma gidilmesinin sebebi kullandıkları metodolojidir. Bunun yanı sıra epistemolojik ve ontolojik bakış açıları da farklılaşmaktadır. Söz konusu

15 George J. Borjas, "Economic Theory and International Migration", *International Migration Review*, 23(3), 1989, s. 457.

16 Christina Boswell, "Addressing the Causes of Migratory and Refugee Movements: the Role of the European Union", New Issues in Refugee Research Working Paper, No: 73, *The UN Refugee Agency Evaluation and Policy Analysis Unit*, 2002, s. 3-4.

ULUSLARARASI İLİŞKİLER KURAMLARI VE GÖÇ OLGUSUNUN ANALİZİ: SURİYELİ GÖÇMENLER ÖRNEĞİ

göç olgusu olduğunda ise uluslararası ilişkiler kuramları devlet merkezli ve birey merkezli bakış açıları ile birbirinden ayrılmaktadır. Bu bağlamda kronolojik bir sıra takip edilerek, ele alınması gereken ilk kuram idealizmdir.

Birinci ve İkinci Dünya Savaşı arası dönemin baskın paradigması idealizmdir.¹⁷ Aydınlanma felsefesi ve liberalizmden büyük ölçüde etkilenen idealist düşünürlere dönemin ABD Başkanı Woodrow Wilson öncülük etmiştir. Felsefi temelleri bakımından Immanuel Kant'tan oldukça etkilenmiş olan idealist düşünürler için uluslararası barış ve güvenliği sağlamanın tek bir yolu vardır. Bu yol uluslararası hukuk kuralları ve uluslararası örgütler marifetiyle yanlış inşa edilmiş olan uluslararası sistemin yeniden dizaynıdır. Barış kavramına bütün kuramlardan daha fazla değer atfeden idealizm için en önemli olgu insanlar ve devletlerarası işbirliği fırsatlarının yaratılmasıdır. Zira onlara göre insanoğlu, işbirliğine meyyal bir doğaya sahiptir. Göç olgusu da idealistler için uluslararası hukuk kuralları ve uluslararası örgütler bağlamında değerlendirilmesi gereken bir konudur. Yine idealistlere göre demokratik rejimler diğerlerine nazaran çok daha barışçıldır. Bu nedenle göç sorununun bir diğer çözümü de demokratik rejimlerin güçlendirilmesi ve yaygınlaştırılmasından geçmektedir.

Düzensiz göçler söz konusu olduğunda insan hakları ihlalleri de gündeme gelmektedir. Göçmenlerin sınırları karadan ya da denizden aşmaya çalışırken yaşadıkları zorluklar, eğer sınırı geçerlerse geçici kamplarda maruz kaldıkları kötü muamele ve en nihayetinde ilgili ülkede yaşamasına izin verilse dahi bu ülkede yaşayabileceği ayrımcılık ya da yabancı düşmanlığı (xenophobia) gibi durumlar göç ile insan hakları arasındaki kuvvetli bağı ortaya koymaktadır. İnsan hakları olgusu ise büyük ölçüde idealist kuramcılar tarafından analiz edilen bir konudur. İdealizme göre uluslararası barış ve güvenliğin sağlanabilmesinin en temel iki aracı,

¹⁷ Mehmet Keyik-Mehmet Seyfettin Erol, "Realizme Göre Güç ve Güç Dengesi Kavramları", *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 2019, s. 13.

yukarıda da zikredildiği gibi, uluslararası hukuk kuralları ve uluslararası örgütlerdir. Bu bağlamda idealist kuramcılara göre göç sorununun minimize edilmesi ve göç esnasında yaşanan insan haklarına aykırı fiillerin asgari ölçekte tutulabilmesinin yegâne yolu uluslararası hukuk kuralları ve uluslararası örgütler marifetiyle bu soruna çözüm aranmasıdır.

İdealizmin farklı bir versiyonu olarak düşünülebilecek olan kozmopolitanizme göre ise göç olgusu yeni bir yaklaşımla ele alınmalıdır. Çünkü göç eden insanlar büyük ölçüde devasa metropollere göç etmektedir. Bu durum hangi ülkede olursa olsun, heterojen yapılara sahip yeni bir metropol şehir formunun ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Çok farklı dinlerden, mezheplerden, etnik unsurlardan veya kültürlerden insanların bir araya geldiği bu şehirler “küçülmüş dünyaları” temsil etmekte ve göçmenlere kozmopolit bir yaşam sürebilme imkânı vermektedir. Küresel şehirler böylesi bir çeşitlilik içinde zihinsel ve yapısal olarak yeniden kurgulanarak inşa edilmektedir. Kırsal alanların muhafazakâr, homojen ve farklılıkları dışlayıcı anlayışları, bu tarz küresel şehirlerde yerini tam tersi bir anlayışa bırakmaktadır.¹⁸ Bu nedenle 21. yüzyıl göçmenlerin yüzyılı olabilir. Bugün tüm dünyadaki göçmenlerin sayısı bir milyarı aşmış durumdadır. Bu insanların büyük ölçüde küresel şehirlerde yani metropollerde yaşadığı düşünülürse konu daha net anlaşılabilir.¹⁹ Göçmenler artık gittikleri ülkelerde daha fazla söz sahibi olmakta ve kültürel, siyasi, sosyal, ekonomik alanlarda karar alma süreçlerinde aktif rol oynamaktadırlar.

Geleneksel kuramlar devletin gücünü kullanarak ve sınırlara “duvar” örerek göçü durdurma yaklaşımını benimsemişlerdir. Bu kuramlar arasında en fazla devlet gücüne değer atfedilen realizme göre, göç meselesi devlete yönelik bir “tehdittir” ve bu bağlamda bir “ulusal güvenlik” sorunudur.

18 Jeff Popke, “Latino Migration and Neoliberalism in the U.S. South: Notes Toward a Rural Cosmopolitanism”, *Southeastern Geographer*, 51(2), 2011, s. 251-252.

19 Thomas Nail, “Migrant Cosmopolitanism”, *Public Affairs Quarterly*, 29(2), Special Issue: Immigration, 2015, s. 187.

ULUSLARARASI İLİŞKİLER KURAMLARI VE GÖÇ OLGUSUNUN ANALİZİ: SURİYELİ GÖÇMENLER ÖRNEĞİ

Oysaki günümüzde ne sınırlara örülen duvarlarla ne de devlet gücünü kullanarak göç dalgalarını durdurmak mümkün değildir. Bunun en somut örneklerinden biri Avrupa kıtasıdır. Hem Birlik düzeyinde hem de ulusal düzeylerde alınmış olunan önlemler göç dalgalarını engellemede başarılı olamamaktadır.²⁰ Yine benzer şekilde ABD yönetimi de fiziksel sınırları koruma politikalarıyla göç dalgalarını engelleyememektedir.

Realist kuramcılara göre devletin bekası her şeyin önündedir ve devlete yönelik dışsal tehditler, her ne türden olursa olsun, engellenmelidir. Göçmen sorununa yönelik bu bakış açısı sınır ötesi her hareketi, sebebine bakılmaksızın, mücadele edilmesi gereken bir tehdit unsuru olarak görmektedir. Bu insanların yoksul olmaları, ülkelerinde savaş çıkması, siyasi baskılar nedeniyle ülkelerinden çıkmak zorunda olmaları gibi sebeplerin realist bakış açısında karşılığı yoktur. İdealist kuramın tam aksi istikametindeki bu realist bakış açısı, insan hakları konusunu ya da diğer normatif değerleri adeta görmezden gelerek, yalnızca ulusal çıkar perspektifinden göç olgusuna bakmaktadır.²¹ Realizmin fikri temellerini atan Thucydides, Machiavelli ve Hobbes'un kutsadığı ulusal güç ve ulusal çıkar olguları, günümüz realist düşünürleri tarafından da en öncelikli değerler olarak görülmektedir.

Konuya neorealizm açısından bakıldığında akla gelen ilk yaklaşım hiç kuşkusuz "güç dengesi"dir. Kenneth Waltz'un öncülük ettiği neorealist yaklaşım, uluslararası ilişkilere sistemik bir perspektifinden bakan "yapısal" bir kuramdır. Bu nedenle uluslararası ilişkilerdeki çoğu olgu ya da olaya benzer şekilde, göç hareketlerine de güç dengesi perspektifinden bakmaktadır. Tarihsel süreçte güç dengesinde yaşanan önemli kırılmalar ve dönüşümler büyük göç dalgalarının ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir. 1648 Westfalya Antlaşması ile ortaya çıkan ulus devlet

20 Sabine Hess, "De-naturalising Transit Migration. Theory and Methods of An Ethnographic Regime Analysis", *Population, Space and Place*, 18(1), 2012, s. 430.

21 Sandra Lavenex, "Migration and the EU's New Eastern Border: Between Realism and Liberalism", *Journal of European Public Policy*, 8(1), 2001, s. 26.

sürecinin yansımaları, Fransız İhtilali sonucu ortaya çıkan milliyetçilik dalgası, Birinci ve İkinci Dünya Savaşları, Soğuk Savaş gibi önemli tarihsel gelişmelerde en önemli konulardan biri de düzensiz göç hareketleri olmuştur.²² Kenneth Waltz'a göre güç dengesinin en ideal olduğu dönemler iki kutuplu sistemin olduğu zaman dilimleridir. Güç dengesinin ortadan kalktığı zamanlarda diğer tüm alanlarda da denge ortadan kalkmaktadır. Böylesi bir ortam savaşlardan çatışmalara, insan hakları ihlallerinden düzensiz göç hareketlerine kadar pek çok soruna zemin hazırlamaktadır.

Realizm ve neorealizme göre uluslararası ilişkileri şekillendiren güç devletlerdir. Rasyonel karar alıcılar tarafından yönetilen egemen devletler için en temel motivasyon kaynağı ise ulusal çıkarlarıdır. Uluslararası ilişkilere barış, savaş, çıkar, güvenlik ve güç gibi olgular perspektifinden bakan bu iki devlet-merkezli bakış açısı doğal olarak uluslararası ilişkileri şekillendiren unsurlardan biri olan göç olgusuna, çalışmalarında hemen hemen hiç yer vermemişlerdir. Göç unsuru realistlerce belli güvenlik konuları ve özellikle de terörizm ile ilişkilendirilmiştir.²³ 11 Eylül saldırıları sonrasında göç, İslamofobi, yabancı düşmanlığı ve terörizm gibi olgular bir bütünün parçaları olarak değerlendirilmiştir. Güvenlikçi politikalara meşruiyet zemini hazırlayan 11 Eylül saldırıları ABD ve diğer pek çok Batılı ülkede göçmenlere yönelik aşırıcılıkların, ötekileştirme süreçlerinin ve nefrete dayalı söylemlerin gelişmesine sebebiyet vermiştir.

Uluslararası ilişkiler, siyaset bilimi, sosyoloji, psikoloji gibi sosyal bilimlerin çeşitli disiplinlerinin ilgi alanına giren göç olgusu, özellikle son yıllarda daha yoğun bir akademik ilgiyi üzerinde toplamış ve göç çalışmaları ayrı bir disiplin olmaya aday olmuştur. Göç çalışmaları halen yeterli düzeyde kavramsal ve kuramsal yaklaşımlara sahip olmasa da zaman içinde tüm dünyada göç olgusunun önemini arttırmasıyla doğru

22 Alexander Betts, "International Relations and Forced Migration", E. F. Qasmiyeh vd., der., *The Oxford Handbook of Refugee and Forced Migration Studies*, Oxford University Press, Oxford 2014, s. 62.

23 M.J. Miller, "International Migration in Post-Cold War International Relations", B. Ghosh der., *Managing Migration: Time for a New International Regime?*, Oxford University Press, Oxford 2000, s. 32-33.

ULUSLARARASI İLİŞKİLER KURAMLARI VE GÖÇ OLGUSUNUN ANALİZİ: SURİYELİ GÖÇMENLER ÖRNEĞİ

orantılı bir şekilde özerk bir yapıya sahip olacaktır. Ravenstein ve Everett Lee gibi geleneksel göç kuramının öncülleri itme-çekme, fayda-maliyet gibi ikilemelerle göçü anlamlandırmaya çalışmışlardır.²⁴ Fakat günümüzdeki göç dalgalarının açıklayıcılığı çok daha yüksek olan kuramsal yaklaşımlara ihtiyacı vardır. İşte bu noktada geleneksel yaklaşımlara meydan okuyan ve post-pozitivist metodolojiyi benimsemiş kuramlar ön plana çıkmaktadır.

İdealizm, realizm ve neorealizm gibi devleti merkez alan geleneksel anlayışlarla günümüz göç sorunlarıyla mücadele etmek olanaksızdır. Bu yaklaşımlar yerine konstrüktivist kuram çerçevesinde kimlik temelli bir anlayış geliştirilebilir. Diğerleri-ötekiler-onlar gibi dışlayıcı bir diyalektik yerine daha uzlaşmacı ve müzakereye açık stratejiler geliştirilebilir. Göç sorunuyla devlet düzeyinde değil, toplum ve birey düzeyinde mücadele edilebilir. Eleştirel kuramcılar ise göçü yalnızca fiziksel bir hareketlilik ya da somut bir eyleme indirgememekte ve esas olarak göçün düşünsel arka planına odaklanmaktadır.²⁵ Bu kapsamda özgürleştirici pratikler, hegemonya ve kapitalizm üzerinden göç olgusunu analiz etmeye çalışmaktadırlar.

Eleştirel kuramcılar da kozmopolitanizmi savunanlara benzer şekilde göç olgusunu artık geleneksel bakış açıları ile açıklayabilmenin olanaksız olduğunu savunmaktadırlar. Arango'ya göre bu durumun temel sebebi; hem göç alan, hem göç veren, hem de göçmenler açısından göçün artık bir grup insanın bir yerden başka bir yere hareketine indirgenemeyecek olmasıdır. Göç alan toplumlardaki göçmen anlayışı, özellikle küreselleşme sürecinin etkisiyle farklılaşmıştır. Göçmenler küresel topluluklar olarak, yani heterojen bir yapıda, hareket etme eğilimindedir. Geçmişin dışı kapalı göçmen toplulukları, diğer göçmenlerle ilişkilerini geliştirmiş ve ilgili ülkelerdeki özgün ağırlıkları artmıştır. Bu nedenle göçe ilişkin yaklaşımlar

24 James F. Hollifield, "The Politics of International Migration-How Can We Bring the State Back in?", Caroline B. Brettell-James F. Hollifield, der., *Migration Theory: Talking across Disciplines*, Routledge, New York 2000, s. 137.

25 Hess, a.g.m., s.431.

geliştiren kuramların bu dönüşümü takip etmesi ve geleneksel fikir kalıplarından kurtulması gerekmektedir. Göçün farklılaşma eğilimlerini, çok renkli ve çok katmanlı yeni doğasını anlamalı ve yaklaşımlarını buna göre gözden geçirmelidir.²⁶ Bu nedenle analiz birimi olarak bireyi önceleyen eleştirel kuram göç çalışmalarına oldukça önemli kazanımlar sağlayacaktır.

Konstrüktivist (İnşacı) kuram perspektifinden bakıldığında göç hareketleri özellikle güvenlik merkezli bir bakış açısıyla izah edilmektedir. Zira göç sorunu özellikle Batılı devletlerce güvenlikleştirilmektedir. Konstrüktivist kuramın önemli yaklaşımlarından biri olan güvenlikleştirme (securitization), en genel anlamda; hükümetlerin güvenlik dışındaki bir sorunu güvenlik alanına taşımasıdır. Özellikle ABD ve Fransa gibi kimi devletler son yıllarda göç sorununa, bir güvenlik tehdidi olarak bakmaktadır.²⁷ Böylesi bir anlayış ilgili ülkelerdeki yabancı düşmanlığı (xenophobia) eğilimlerini arttırmakta ve kimi siyasi partiler böylesi bir ötekileştirme üzerinden oylarını artırabilmektedir. Özellikle son yıllarda Avrupa Birliği ülkeleri içinde göçün güvenlikleştirilmesi eğilimleri artmıştır. Göçmenler, Birliğin entegrasyon sürecine, üye ülkelerin ulusal güvenliklerine, vatandaşların bireysel güvenliğine bir tehdit olarak algılanmaya başlamıştır.²⁸ Özellikle DEAŞ terör örgütünün Fransa ve Belçika gibi ülkelerde yaptıkları saldırılar, zaten artmakta olan göçmen düşmanlığını, daha da güçlendirmiştir. Bunun yanı sıra, konu İslamofobi ile de ilişkilendirilerek özellikle Müslüman göçmenler bir tehdit unsuru olarak ötekileştirilmiş ve Avrupa'nın genelinde marjinal sağ partiler yükselişe geçmiştir.

26 Joaguin Arango, "Explaining Migration: A Critical View", *International Social Science Journal*, 52(165), s. 287.

27 Philippe Bourbeau, *The Securitization of Migration: A Study of Movement and Order*, Routledge, New York 2011, s. 11.

28 Jef Huysmans, *The Politics of Insecurity: Fear, Migration and Asylum in the EU*, Routledge, London 2006, s. 1.

ULUSLARARASI İLİŞKİLER KURAMLARI VE GÖÇ OLGUSUNUN ANALİZİ: SURİYELİ GÖÇMENLER ÖRNEĞİ

Bunun yanı sıra konstrüktivizm, göç sorununa “kimlik” üzerinden de yaklaşmaktadır. Örneğin; ülkeye gelen göçmenlerin suç işleme eğilimleri ya da şiddet kullanma sebepleri nedir? Göçmenler arasında uyuşturucu benzeri zararlı madde kullanımı ne orandadır? Göçmenlerin hayat biçimleri ilgili ülkedeki hayat biçimlerine bir tehdit oluşturmakta mıdır?²⁹ gibi sorular üzerinden göçmenlere dair analizler yapma eğilimindedirler. Bu ve benzeri sorular üzerinden göçmenlerin, göç ettikleri ülkelerdeki ulusal, toplumsal ve bireysel kimlikleri ne yönde etkilediği sorusuna yanıt aramaktadırlar. Yine göçmenlerin kimliklerinin ne yönde değiştiği de konstrüktivist kuramcıların ilgi alanı içindedir. Göçmenler göç ettikleri ülkelerde asimile mi olmaktadır? Yoksa kendi milli ya da dini kimliklerini korumakta mıdır? vb. sorular üzerinden göç olgusuna yaklaşmaktadırlar. Aslında bu sorulara çok farklı perspektiflerden bakılarak çeşitli cevaplar verilebilir. Fakat günümüzdeki genel eğilim; ne göçmenlerin gittikleri ülkede kendi öz kimliklerini kaybettiği ne de öz kimliklerinden taviz vermeden göç ettikleri ülkelerde kendi kimliklerini koruyabildikleri yönündedir.³⁰ Diğer bir anlatımla artık göçmenler çok katmanlı, çok boyutlu ve ulus-ötesi olarak kabul edilebilecek kimliklere sahip olabilmektedir. Bu gerçeklik geleneksel kimlik anlayışı içinde yer almayan, yeni bir kimlik türünün ortaya çıktığı anlamına gelmektedir.

Post-pozitivist kuramlardan üçüncüsü ise postmodernizmdir. Postmodernist kuramların göç olgusuna en iyimser bakan yaklaşımlar olduğu “çok net bir şekilde” söylenebilir. Farklılıkları ve heterojen yapıları önceleyen postmodernizm, evrensellik ve homojenleşme karşıtı bir yaklaşımdır. Bu durum postmodernistlerin göçlere daha ılımlı bakmasını beraberinde getirmektedir.³¹ Yine postmodernizm göç olgusuna meta-anlatılar üzerinden geliştirdiği çözümler ile yaklaşmakta ve böylesi

29 Jef Huysmans, “Defining Social Constructivism in Security Studies: The Normative Dilemma of Writing Security”, *Alternatives*, 27, Special Issue, 2002, s. 43.

30 Peggy Levitt-B. Nadya Jaworsky, “Transnational Migration Studies: Past Developments and Future Trends”, *The Annual Review of Sociology*, 33(1), 2007, s. 130.

31 Allan M. Findlay-F.L.N. Li, “Methodological Issues in Researching Migration”, *The Professional Geographer*, 51(1), 1999, s. 54.

bir anlayışla diğer tüm kuramlardan farklı bir noktada durmaktadır.³² Bu meta-anlatılardan ilki ise doğal olarak modernizmdir. Postmodernizm isminin ortaya çıkması, kuramın çıkış noktasının modernizm karşıtlığı üzerine inşa edilmiş olmasıdır. Göç konusunda da modernizmin devlet merkezli yaklaşımlarına karşı çıkmaktadırlar. Göçü parçalanma, ulusal bağlardan kopuş gibi yıkıcı bir eylem olarak gören modernistlerin aksine, postmodernistler bütünlüğün/homojen yapıların imkânsızlığını vurgulamakta ve bağlanmama ya da bağlı olmamayı insanın doğasına uygun olduğu için önemsemektedir.³³ Plüralist bir toplum hayali postmodernizmin en öncelikli hedeflerinden biridir. Böylesi plüralist toplumların önündeki en büyük engel ise, hiç kuşkusuz, insanları tek tipleştirme eğiliminde olan geleneksel ulus devlet zihniyetidir.

Post-pozitivist kuramlardan sonuncusu ise feminizmdir. Feminist kuram perspektifinden bakıldığında cinsiyet de göç eğilimlerini belirleyen temel unsurlardan biridir. Kadın ve erkeklerin göç etme eğilimleri ve sebepleri, göçten beklentileri ve göçe ilişkin diğer tutumları birbirinden farklılaşmaktadır.³⁴ Yine feministlere göre insanları göçe zorlayan sebeplerin en önemlisi erkek egemen düşünce biçimidir. Bu erkek egemen zihniyet çatışma, şiddet, savaş, terör gibi militarist eğilimleri bünyesinde barındıran bir yapıda olduğu için, özellikle zorunlu göçlerin en büyük sebebidir.

Feminist düşünürlerin düzensiz göç hareketleriyle ilgili ele aldıkları konulardan bir diğeri, göçmen kadınların uğradıkları her türlü şiddet eylemi ve cinsel istismar suçlarıdır. Özellikle kamplarda kalan kadın ve çocukların, orada çalışan devlet ya da uluslararası örgüt çalışanı veya temsilcileri tarafından cinsel saldırıya uğradıkları pek çok örnek mevcuttur. Amnesty International'ın raporlarına göre, özellikle Meksika'dan ABD ya

32 Ronald Skeldon, "Migration and Development: A Global Perspective", Routledge, New York 1999, s. 18.

33 Revathi Krishnaswamy, "Mythologies of Migrancy: Postcolonialism Postmodernism and the Politics of (Dis)location", *A Review of International English Literature*, 26(1), 1995, s. 138.

34 Doreen Indra, "Not A "Room of One's Own" Engendering Forced Migration: Theory and Knowledge", D. M. Indra, der., *Engendering Forced Migration: Theory and Practice*, Berghahn Books, New York 1999, s. 16-19.

ULUSLARARASI İLİŞKİLER KURAMLARI VE GÖÇ OLGUSUNUN ANALİZİ: SURİYELİ GÖÇMENLER ÖRNEĞİ

da Kanada'ya kaçak yollarla girmeye çalışan kadınlara yönelik, fiziksel ve cinsel şiddet içeren çok sayıda eylem vardır. Ayrıca kadınlar ve çocuklar devlet yetkililerinin yanı sıra insan kaçakçılarının da şiddet uyguladığı bir gruptur.³⁵ O nedenle feminist kuramcılara göre çocuklar ve kadınların düzensiz göç hareketlerinde uğradıkları şiddet hareketleri, özenle ve sorumlulukla ele alınması gereken oldukça önemli bir konudur.

Göç hareketlerinde son yıllarda artış yaşanmasının en önemli sebeplerinden biri de küreselleşme sürecidir. Küreselleşmeyle birlikte yaşanan baş döndürücü teknolojik gelişmeler, özellikle iletişim kanallarının gelişmesi göç hareketlerini hızlandırıcı bir etki yapmaktadır.³⁶ İletişim kanallarına benzer şekilde ulaşımın da teknolojik bir ivmeyle gelişmesi ve ulaşım maliyetlerinin düşmesi düzensiz göçmenlerin "güvenli olmasa da" bu araçlara kolay erişebilmesini sağlamaktadır.³⁷ Kıyı şeridinde kaçak göçmen işi yapan birine çok düşük ücretler vererek, iptidai koşullarda da olsa göç edebilmek çoğu düzensiz göçmen için önemli bir fırsat olarak değerlendirilmektedir. Tabi ki bu durum özellikle denizlerde ortaya çıkan göçmen trajedisinin en önemli sebebidir. Göç dalgalarının küreselleşme süreciyle her geçen gün daha da artacağı akıldan çıkarılmamalı ve insanı merkez alan post-pozitivist kuramların çözümlenmeleri pratikte de karşılığını bulmalıdır. Somut pratiklerle pekiştirilmeyen soyut kuramsal yaklaşımlar, yalnızca kâğıt üzerinde kalacaktır.

SURİYELİ GÖÇMENLERİN ULUSLARARASI İLİŞKİLER KURAMLARI ÜZERİNDEN ANALİZİ

Suriye'de 2011 yılında başlayan iç savaş, milyonlarca insanın ülkeden göç etmesine sebebiyet vermiştir. Bu düzensiz göç dalgaları, Türkiye

35 Todd Vietti-Francesca Scribner, "Human Insecurity: Understanding International Migration from A Human Security Perspective", *Journal on Migration and Human Security*, 1(1), 2013, s. 26-27.

36 Rey Koslowski, "International Migration and the Globalization of Domestic Politics: A Conceptual Framework", R. Koslowski, der., *International Migration and the Globalization of Domestic Politics*, Routledge, New York 2005, s. 5.

37 Miller, a.g.e., s. 32-33.

başta olmak üzere, pek çok ülke için önemli bir sorun haline gelmiştir. Böylece Suriyeli göçmenlerin barınma, sağlık, eğitim gibi pek çok alandaki ihtiyaçları önemli bir mali baskı yaratmıştır. Ayrıca bu göçmenler, yine Türkiye başta olmak üzere, çoğu Avrupa devletinin demografik, kültürel, sosyolojik ve ekonomik yapısına bir tehdit olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle ilgili ülkelerde siyasi gündemin en önemli gündem başlıklarından biri düzensiz göç hareketleri oldu. Çoğu ülkede yabancı düşmanlığı eğilimleri arttı ve özellikle genç işsizliğin ya da yoksulluğun yaygın olduğu ülkelerde önemli bir iç sorun haline geldi. Bu durum göçmenlerin ilgili ülkelerdeki adaptasyon ve entegrasyon süreçlerine büyük ölçüde zarar verdi.

2019 yılı rakamlarına göre dünya genelinde 41.3 milyon yerinden edilmiş kişi vardır. Bunlar içinde 6.1 milyon kişiyle Suriyeli göçmenler birinci sırada yer almaktadır. Bu göçmenlerin büyük çoğunluğu yani yaklaşık olarak 3.6 milyonu Türkiye’de barınmaktadır ve bu durum Türkiye’yi dünyada en fazla düzensiz göçmen barındıran ülke haline getirmektedir. Suriye, ayrıca Hindistan, Meksika, Çin ve Rusya’dan sonra yurt dışında en fazla göçmen bulunduran 5. ülke konumundadır.³⁸ Suriyeli göçmenler öncelikli olarak Türkiye, Mısır, Lübnan, Irak, Ürdün gibi yakın coğrafyalardaki ülkelere sığınmalar da zaman içinde bu ülkeleri bir transit ülke olarak görme eğilimi içine girdiler. Bu nedenle özellikle son yıllarda Almanya, İngiltere, İsveç, Fransa gibi belli başlı Avrupa ülkelerine yöneldiler.³⁹

Suriyeli göçmenler sorununa uluslararası ilişkiler kuramları çerçevesinde yaklaşıldığında öncelikli olarak idealist kuramlar mercek altına alınmalıdır. Çünkü göçmen sorununun insan hakları, uluslararası hukuk kuralları ve uluslararası örgütlerle yakından bağlantısı vardır. 2011’den günümüze kadar Suriyeli göçmenlerin durumlarına bakıldığında,

38 Marie McAuliffe-Binod Khadria, *World Migration Report 2020*, International Organization for Migration (IOM) Publication, Geneva 2019, s. 3-24.

39 Nicole Ostrand, “The Syrian Refugee Crisis: A Comparison of Responses by Germany, Sweden, the United Kingdom, and the United States”, *Journal on Migration and Human Security*, 3(3), 2015, s. 257.

ULUSLARARASI İLİŞKİLER KURAMLARI VE GÖÇ OLGUSUNUN ANALİZİ: SURIYELİ GÖÇMENLER ÖRNEĞİ

idealist kuramların öne sürdüğü bu üç araç da etkisiz kalmıştır. Bu insanların sorunlarını çözmek adına uluslararası örgütlerce adımlar atılmış olsa da bunlar oldukça yetersiz kalmıştır. Yunanistan sınırında Suriyeli göçmenlere uygulanan kötü muameleler buna somut bir örnektir. Yunanistan hükümetinin insan haklarına aykırı uygulamaları ne uluslararası hukuk kurallarının ne de uluslararası örgütlerin bu uygulamaların önüne geçmesini sağlayabilmiştir.

Bu noktada ele alınması gereken kuram realizmdir. Devlet merkezli bakış açısının en önemli temsilcisi olan realist kuram, Suriyeli göçmenler konusunda açıklayıcılık gücü en yüksek yaklaşım olarak düşünülebilir. Çünkü Suriyeli göçmenler hemen hemen tüm ülkelerce bir ulusal güvenlik sorunu olarak algılanmış ve konuya devlet düzeyinde çözümler aramıştır. Türkiye ve Avrupa Birliği'nin Suriyeli göçmenlere yaklaşımları birbirinden oldukça farklıdır aslında. Türkiye'nin konuya çok daha insani yaklaştığı çok net söylenebilir. Ama Türkiye de Avrupalı komşularına benzer şekilde somut önlemler almakta ve "sınır güvenliği"ni korumak adına önemli adımlar atmaktadır. Bu da göstermektedir ki Suriyeli göçmenler sorunu, her ne kadar insani bir yaklaşım benimsense de, zaman içinde ulusal güvenlik sorununa dönüşmektedir. Öngörülebilir bir zaman diliminde de soruna yönelik devlet merkezli, realist yaklaşımların ön planda olacağı çok net bir biçimde ortadadır.

Suriyeli göçmen sorununun normatif yaklaşımlarla çözülemeyeceği ve realizmin her konuda baskın olacağı "eğitim" örneğinden hareketle somutlaştırılabilir. Türkiye'deki Suriyeli göçmenlerin yaklaşık 1 milyonu "okul çağında" olan çocuklar ve gençlerdir. Bu öğrencilerin önemli bir çoğunluğunun dil sorunu vardır ve Türkçe ile eğitim verilmesi olanaksızdır. Kendi dillerinde eğitim alabilmeleri Arapça bilen öğretmen sayısının yetersizliği nedeniyle imkânsıza yakındır.⁴⁰ Her ne kadar Türkiye almış olduğu hukuki kararlarla bu çocukların eğitim ve sağlık hizmetlerinden

40 McAuliffe-Khadria, a.g.e., s. 193-194.

Türk vatandaşları gibi yararlanması yönünde irade ortaya koymuş olsa bile yine de bu durum sürdürülebilir değildir.⁴¹ Konuya diğer bazı ülkeler açısından bakıldığında benzer durumlarla karşılaşılmaktadır. Örneğin Lübnan'da da hatırı sayılır bir Suriyeli göçmen nüfusu vardır. Her ne kadar Lübnan hükümeti ya da Birleşmiş Milletler sorunu çözmeye çalışsa da Lübnan'da bu göçmen çocuklarına eğitim verilecek sayıda ne okul ne de öğretmen vardır. Ayrıca Lübnan için büyük bir maliyet unsurudur ve ülkenin bu masrafı karşılamaya olanağı sınırlıdır.⁴² Bu nedenle göçmenlere ilişkin feminist kuram benzeri yaklaşımların somut pratikte her zaman karşılık bulamadığı söylenebilir. Özellikle kadın ve çocuk göçmenlere pozitif ayrımcılık yapılması ve bu grupların korunması hemen her ülkede genel kabul gösterse de ilgili ülkenin imkân ve kabiliyetleri buna yetmemektedir. Göçmen sorununa yönelik insani yaklaşımlar istenen ve arzulanan bir normatif değer olsa da reel hayatın gerçekleri bu idealize edilmiş dünyayı karşılamayabilir.

Konuya Avrupa Birliği açısından bakılınca, 2019 yılı rakamlarıyla yüzbinlerce insanın denizden ya da karadan Birlik ülkelerine giriş yaptığı görülmektedir. Suriyeliler başta olmak üzere Kuzey Afrika ülkeleri, Bangladeş, Afganistan, Pakistan, Irak gibi pek çok ülke vatandaşı düzensiz göç hareketleriyle Avrupa Birliği ülkelerine ulaşmaya çalışmaktadır.⁴³ Başta Birleşmiş Milletler olmak üzere, Avrupa Birliği ve Afrika Birliği gibi örgütler göçmenlerin kendi ülkelerine geri dönmesi, dönmeyeceklerse ilgili ülkelerdeki sorunlarının çözümü gibi konularda çaba sarf etmektedir.⁴⁴ Fakat uluslararası örgütlerin bu çabaları ulusal devletlerin benimsemiş oldukları stratejilerin gölgesinde kalmakta ve göçmenlerle ilgili politikalar büyük ölçüde devlet yönetimleri tarafından belirlenmektedir.

41 McAuliffe-Khadria, a.g.e., s. 248.

42 Lorraine Charles-Kate Denman, "Syrian and Palestinian Syrian Refugees in Lebanon: The Plight of Women and Children", *Journal of International Women's Studies*, 14(5), s. 98.

43 McAuliffe-Khadria, a.g.e., s. 67-68.

44 McAuliffe-Khadria, a.g.e., s. 250.

ULUSLARARASI İLİŞKİLER KURAMLARI VE GÖÇ OLGUSUNUN ANALİZİ: SURIYELİ GÖÇMENLER ÖRNEĞİ

Göçmenler konusunda Avrupa'da en fazla öne çıkan ülke ise Almanya'dır. 2019 yılı rakamlarına göre, ABD'den sonra ülkesinde en fazla göçmen barındıran ülke konumunda olan Almanya, söz konusu Suriyeli göçmenler olunca Türkiye'den sonra bu insanları ülkesinde barındıran ikinci ülke konumundadır.⁴⁵ Almanya'da hâlihazırda yaklaşık 13 milyon yabancı kökenli insan yaşamaktadır. Başta Türkiye, Polonya ve Rusya gibi ülkeler olmak üzere Almanya uzun yıllardır ülkesine göçmen kabul etmektedir.⁴⁶ Bu durum Almanya'ya önemli bir tecrübe kazandırmış ve Suriyeli göçmenler konusunda da benzer bir mantıkla hareket etmiştir. Almanya'nın genel göçmen politikası ya da anlayışı; "ülke ekonomisine katkı sağlayacak genç göçmenlerin ülkeye kabulü" şeklinde özetlenebilir. Geçmiş yıllarda edindiği bu tecrübe, Almanya'nın Suriyeli göçmenler konusunda da benzer bir tutum sergilemesini beraberinde getirmiş ve Almanya'ya özellikle iş gücü piyasalarına katkı yapacak özelliklere haiz Suriyeli göçmenler kabul edilmiştir. Almanya göçmen politikaları konusunda belki de dünyadaki en başarılı ülke olarak kabul edilebilir. Fakat konuya Türkiye veya Ürdün gibi ülkeler üzerinden bakınca, bu ülkelerdeki durumun Almanya'dan çok farklı olduğu görülecektir.

Bunun birincil nedeni bu iki ülkede ikamet eden Suriyeli göçmenlerin "kontROLSÜZ" bir biçimde ülkede dolaşmalarıdır. Ürdün'deki Suriyeli göçmenlerin yaklaşık %18'i, Türkiye'dekilerin ise %20'si kamplarda yaşamaktadır. Geri kalan büyük çoğunluk bu iki ülkenin tüm şehirlerinde kontROLSÜZ bir şekilde yaşantılarını idame ettirmeye çalışmaktadırlar.⁴⁷ Bu durum postmodernistlerin zenginlik olarak gördüğü plüralist bir dünya hayaline çok yakın olsa da pratikte devasa sorunları beraberinde getirmektedir. Her şeyden önce "ucuz işgücü" şeklinde görülen Suriyeli göçmenler, ilgili ülkelerde zaten var olan genç işsizliği negatif yönde

45 McAuliffe-Khadria, a.g.e., s. 26.

46 McAuliffe-Khadria, a.g.e., s. 87.

47 Benedetta Berti, "The Syrian Refugee Crisis: Regional and Human Security Implications", *Strategic Assessment*, 17(4), January 2015, s. 44.

etkilemekte ve iş bulmakta zorlanan ilgili ülke vatandaşları ile bu göçmenler karşı karşıya gelmektedir. Bunun yanı sıra Suriyeli göçmenlerin kendi kültürel alışkanlıkları, bu iki ülkenin kültürel kodlarıyla çoğu zaman uyuşmamaktadır. Bu ve benzeri sorunlar nedeniyle Almanya örneğinde olduğu gibi kontrol altına alınamayan göçmenlerin ilgili ülkelere entegrasyonunda büyük sorunlar ortaya çıkmaktadır.

Suriyeli göçmenler sorunu kısa vadeli çözümlerle baş edilebilecek bir konu olmaktan çıkmıştır. Göç edilen ülkelerde uzun vadeli ekonomik, sosyal ve siyasi sorunları daha da derinleştirecek bir realitedir. Özellikle Türkiye söz konusu olduğunda, Suriyeli göçmenlerin ülke için daha uzun yıllar bir sorun kaynağı olmaya devam edeceği söylenebilir. Bu durumun en temel sebebi ise ilkin “zorunlu göç” şeklinde ortaya çıkan bu düzensiz göç hareketleri, Suriyeli göçmenlerin Türkiye’nin yaşam standartlarına alışmasıyla birlikte veya burada kurdukları iş, aile ve yerleşim gibi düzenlerini bozmamak adına, zaman içinde “gönüllü göçe” dönüşecek olmasıdır. Diğer bir anlatımla Suriye’de tüm çatışmalar sona erse, Batılı ülkeler veya uluslararası örgütler ülkeyi yeniden imar etse bile, ülkelere dönmek istemeyecek milyonlarca Suriyeli olacaktır. Bu nedenle geri dönmeyecek Suriyeli göçmenlerin ilgili ülkelerdeki toplumsal hayata adapte edilmesi ve yeni ülkelere kolay entegre olabilmeleriyle ilgili politika ve stratejiler önceden belirlenmelidir. Bu kapsamda konstrüktivist kuramın “kimlik” yaklaşımları önemli bir kuramsal araç olarak pratikte de kullanılabilir. Ben/Sen, Biz/Onlar gibi kategorik ayrımlar ve ötekileştirici söylemler yerine daha bütünleştirici yaklaşımlar benimsenmelidir. Eleştirel kuramın “biz insanlar” söylemi ya da kozmopolitanizmin “dünya vatandaşlığı” ideali gibi ütöpik yaklaşımların gündelik hayatta karşılıkları olmasa bile yine de bütünleştirici, işbirlikçi ve ortak kimlik algısına dayalı politikalar geliştirilebilir.

ULUSLARARASI İLİŞKİLER KURAMLARI VE GÖÇ OLGUSUNUN ANALİZİ: SURİYELİ GÖÇMENLER ÖRNEĞİ

SONUÇ

Göç olgusuna yönelik, uluslararası ilişkiler disiplini içindeki farklı kuramların, bazen birbirine benzeyen bazense birbirleriyle taban tabana zıt yaklaşımlar geliştirmiş oldukları bu çalışmada ortaya konmuştur. Göç hareketlerine devlet merkezli bir perspektiften bakarak geleneksel yaklaşımlar konuya; savaş, barış, devlet, güç, sistem, uluslararası örgütler gibi kavramlar üzerinden yaklaşmaktadırlar. İdealizm, realizm ve neorealizmin temsil ettiği bu pozitivist kuramlar analiz birimi olarak devletleri ya da devlet üstü birimleri almaktadırlar. Ayrıca konuya pozitivist metodoloji ile yaklaştıkları için somut/materyal olay ve olgular dışındaki değerleri analizlerine dahil etmemektedirler. Böylesi bir yaklaşım, hiç kuşkusuz, buzdağının üstünü görmek benzeri eksik ve yetersiz analizleri beraberinde getirmektedir. Göç hareketleriyle mücadeleyi sınırlarda önlem almakla eş değer gören devlet merkezli ve ulusal güvenlik kaygılarıyla şekillenmiş bakış açısı buna örnek gösterilebilir.

Göç hareketlerine ilişkin birey merkezli bakış açıları geliştiren post-pozitivist uluslararası ilişkiler kuramlarının gerçekliğe daha yakın oldukları savunulabilir. Çünkü eleştirel kuram, inşacı kuram, postmodern kuram ve feminist kuram gerçekliği yalnızca somut/materyal olay ya da olgulara indirgememektedirler. Bu yaklaşımlar göç hareketlerine kimlik, özgürleştirme, cinsiyet, aidiyet, ötekileştirme gibi soyut öğeler üzerinden yaklaşmaktadırlar. Küreselleşme süreciyle birlikte bireysel eylemlerin ve bireysel seçimlerin giderek arttığı, yani birey merkezli bir süreç yaşandığı bilinmektedir. Bu nedenle bireye ve özellikle bireyin algı dünyasına inerek yaklaşımlar geliştirmeye çalışan kuramlar, konuyu çok daha derin bir şekilde ele alıyor ve buzdağının altını da görebiliyor denilebilir.

Küreselleşme süreci, mevcut konjonktürde, neredeyse insanoğlunun tüm yaşantısını etkilemektedir. Dünyanın gündemi hızla değişmekte, anlayış kalıpları dönüşmekte, iletişim yolları gelişmektedir. Yaşanan baş

döndürücü teknolojik gelişmeler sonucu özellikle son yıllarda yepyeni bir insan figürü ve geçmiş dönemlerden farklı düşünen bir genç kuşak ortaya çıkmıştır. Z Kuşağı olarak adlandırılan bu genç kitlenin yeni bir dünya görüşüne sahip olduğu ve yepyeni bir yaşam tarzını benimsediği bilinmektedir. Bu nedenle geçmişte büyük ölçüde “zorunlu bir hal” olan göç hareketlerinin artık “gönüllülük ögesinin” daha fazla ön plana çıkacağı söylenebilir. Yeni kuşak, eskilere nazaran dünyayla daha entegre olduğu için, gönüllü bir şekilde, istediği yaşantıyı elde etmek adına göç hareketleri içinde yer alacaktır. Bu bağlamda göçün değişen doğasını anlama ve anlamlandırma adına birey merkezli bakış açılarına ihtiyaç vardır. Uluslararası ilişkiler kuramları kapsamında bu ihtiyaca karşılık verme potansiyeli olan yaklaşımlar ise; eleştirel kuram, inşacı kuram, postmodern kuram ve feminist kuramdır. Her ne kadar bu kuramlar bazen taban tabana zıt görüşler ortaya koysalar da bu farklılıklar bilimsel bir zenginlik olarak değerlendirilmelidir.

Konuya Suriyeli göçmenler üzerinden bakıldığında, bu soruna farklı kuramsal çerçeveler kullanılarak yaklaşılabilir. Sorunun çözümü idealist kuram çerçevesinde uluslararası hukuk kuralları ya da uluslararası örgütler üzerinden okunabileceği gibi realist bir perspektiften bu sorun bir ulusal güvenlik tehdidi olarak da düşünülebilir. Bunun yanı sıra neorealizmin düşünme biçimi benimsenerek Suriyeli göçmen sorunu uluslararası ve bölgesel sistem üzerinden de analiz edilebilir. Fakat bu üç kuramsal bakış açısı da devlet-merkezli dünya görüşünü benimsemektedir. Post-pozitivist kuramlar daha insancıl ve daha çözüm odaklı bir yaklaşım ortaya koyarak insan-merkezli bir bakış açısı benimsemiştir. Göçmenlerin kendi ülkelerine geri dönüşleri ya da göç ettikleri ülkelerdeki yerleşik halkla sorunsuz bir şekilde bütünleşebilmesi gibi konular eleştirel kuram, inşacı kuram, feminizm veya postmodernizm gibi yaklaşımlar üzerinden daha rasyonel bir şekilde çözüme kavuşturulabilir. Ancak yine de bu kuramların fikirlerinin hayata geçirilebilmesi için devletlerin karar alıcı mekanizmalarının bu yaklaşımlarla uyumlu bir düşünce yapısına sahip olması gerekmektedir.

ULUSLARARASI İLİŞKİLER KURAMLARI VE GÖÇ OLGUSUNUN ANALİZİ: SURİYELİ GÖÇMENLER ÖRNEĞİ

KAYNAKÇA

"Introduction to Human Migration", *National Geographic*, <https://www.nationalgeographic.org/activity/introduction-human-migration/>, (Erişim Tarihi: 02.03.2021).

ARANGO, Joaguin, "Explaining Migration: A Critical View", *International Social Science Journal*, 52(165), 2000, s. 283-296.

BACCIO, Fabio, "Descriptive Classifications of Migration", *Simirona*, <http://www.simiroma.org/Baggio/TS109/Classification%20Baggio%20EN.pdf>, (Erişim Tarihi: 04.03.2021).

BAKEWELL, Oliver, "Some Reflections on Structure and Agency in Migration Theory", *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36(10), 2010, s. 1689-1708.

BERTI, Benedetta, "The Syrian Refugee Crisis: Regional and Human Security Implications", *Strategic Assessment*, 17(4), January 2015, s. 41-53.

BETTS, Alexander, "International Relations and Forced Migration", *The Oxford Handbook of Refugee and Forced Migration Studies*, E. F. Qasmiyeh, G. vd., der., Oxford University Press, Oxford 2014, s. 60-74.

BORJAS, George J., "Economic Theory and International Migration", *International Migration Review*, 23(3), 1989, s. 457-485.

BOSWELL, Christina, "Addressing the Causes of Migratory and Refugee Movements: The Role of the European Union", *New Issues in Refugee Research Working Paper*, No: 73, *The UN Refugee Agency, Evaluation and Policy Analysis Unit*, 2002.

BOURBEAU, Philippe, *The Securitization of Migration: A Study of Movement and Order*, Routledge, New York 2011.

BRETTELL, Caroline B.-James F. Hollifield, "Introduction", *Migration Theory: Talking across Disciplines*, Caroline B. Brettell-James F. Hollifield, der., Routledge, New York, 2015, s. 1-37.

CHARLES, Lorraine-Kate Denman, "Syrian and Palestinian Syrian Refugees in Lebanon: The Plight of Women and Children", *Journal of International Women's Studies*, 14(5), s. 96-111.

COLLYER, M., F. Düvell-H. D. Haas, "Critical Approaches to Transit Migration", *Population, Space and Place*, 18(1), 2010, s. 407-414.

ÇAĞLAYAN, Savaş, "Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi", *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(1), 2006, s. 67-91.

EROL, Mehmet Seyfettin-Emre Ozan, "Türk Dış Politikasında Algı Yönetimi", Bilal Karabulut, der., Alfa Yayıncılık, İstanbul 2017, s.185-209.

FAVELL, Aadrian, "Rebooting Migration Theory: Interdisciplinarity, Globality and Postdisciplinarity in Migration Studies", *Migration Theory: Talking Across Disciplines*, C. Brettell-J. Hollifield, der., Routledge, New York 2007, s. 259-278.

FINDLAY, Allan M.-F.L.N. Li, "Methodological Issues in Researching Migration", *The Professional Geographer*, 51(1), 1999, s. 50-59.

HESS, Sabine, "De-naturalising Transit Migration. Theory and Methods of An Ethnographic Regime Analysis", *Population, Space and Place*, 18(1), 2012, s. 428-440.

HOLLIFIELD, James F., "The Politics of International Migration-How can Web Bring the State Back in?", *Migration Theory: Talking across Disciplines*, C. B. Brettell-J. F. Hollifield der., Routledge, New York 2000, s. 137-187.

HUYSMANS, Jef, "Defining Social Constructivism in Security Studies: The Normative Dilemma of Writing Security", *Alternatives*, 27, Special Issue, 2002, s. 41-62.

ULUSLARARASI İLİŞKİLER KURAMLARI VE GÖÇ OLGUSUNUN ANALİZİ: SURİYELİ GÖÇMENLER ÖRNEĞİ

HUYSMANS, Jef, "The Politics of Insecurity: Fear", *Migration and Asylum in the EU*, Routledge, London 2006.

INDRA, Doreen M., "Not A "Room of One's Own" Engendering Forced Migration: Theory and Knowledge", *Engendering Forced Migration: Theory and Practice*, D. M. Indra der., Berghahn Books, New York 1999, s. 1-23.

KEYİK, Mehmet-Mehmet Seyfettin Erol, "Realizme Göre Güç ve Güç Dengesi Kavramları", *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 2019, s. 12-49.

KOK, Pieter, "The Definition of Migration and Its Application: Making Sense of Recent South African Census And Survey", *Southern African Journal of Demography*, 7(1), 1999, s. 19-30.

KOSLOWSKI, Rey, "International Migration and the Globalization of Domestic Politics: A Conceptual Framework", *International Migration and the Globalization of Domestic Politics*, R. Koslowski der., Routledge, New York 2005, s. 5-33.

KRISHNASWAMY, Revathi, "Mythologies of Migrancy: Postcolonialism, Postmodernism and the Politics of (Dis)location", *A Review of International English Literature*, 26(1), 1995, s. 125-146.

LAVENEX, Sandra, "Migration and the EU's New Eastern Border: between Realism and Liberalism", *Journal of European Public Policy*, 8(1), 2001, s. 24-42.

LEVITT, Peggy-B. Nadya Jaworsky, "Transnational Migration Studies: Past Developments and Future Trends", *The Annual Review of Sociology*, 33(1), 2007, s. 129-156.

MASSEY, Douglas S. vd., "An Evaluation of International Migration Theory: The North American Case", *Population and Development Review*, 20(4), 1994, s. 699-751.

MCAULIFFE, Marie-Binod Khadria, *World Migration Report 2020*, International Organization for Migration (IOM) Publication, Geneva 2019.

MILLER, M. J., "International Migration in Post-Cold War International Relations", *Managing Migration: Time for A New International Regime?*, B. Ghosh, der., Oxford University Press, Oxford 2000, s. 27-48.

MITCHELL, Chrstopher, "International Migration, International Relations and Foreign Policy", *The International Migration Review*, 23(3), Special Silver Anniversary Issue: International Migration an Assessment for the 90's, 1989, s. 681-708.

NAIL, Thomas, "Migrant Cosmopolitanism", *Public Affairs Quarterly*, 29(2), Special Issue: Immigration, 2015, s. 187-199.

OSTRAND, Nicole, "The Syrian Refugee Crisis: A Comparison of Responses by Germany, Sweden, the United Kingdom, and the United States", *Journal on Migration and Human Security*, 3(3), 2015, s. 255-279.

PETERSEN, William, "A General Typology of Migration", *American Sociological Review*, 23(3), 1958, s. 256-266.

POPKE, Jeff, "Latino Migration and Neoliberalism in the U.S. South: Notes Toward a Rural Cosmopolitanism", *Southeastern Geographer*, 51(2), Special Issue: Carolina del Norte: Geographies of Latinization in the South, 2011, s. 242-259.

SIRONI, Alice, vd., "Glossary on Migration", *International Organization for Migration Publication*, Geneva 2019.

SKELDON, Ronald, *Migration and Development: A Global Perspective*, Routledge, New York 1997.

Türk Dil Kurumu, <https://sozluk.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 04.03.2021).

ULUSLARARASI İLİŞKİLER KURAMLARI VE GÖÇ OLGUSUNUN ANALİZİ: SURİYELİ GÖÇMENLER ÖRNEĞİ

VIETTI, Todd-Francesca Scribner, "Human Insecurity: Understanding International Migration from A Human Security Perspective", *Journal on Migration and Human Security*, 1(1), 2013, s. 17-31.

WIMALARATANA, Wijitapure-Aain Wickramasinghe, "International Migration and Migration Theories", *Social Affairs*, 1(5), 2016, s. 13-32.

STRUCTURED ABSTRACT

The phenomenon of immigration adds a great wealth to migration research within the discipline of international relations. First of all, it is important to look at immigration from the perspective of international relations to read why immigration. Especially, most of the great migration waves have a problem in progress and a necessary action arising from this problem. In addition, the discipline of international relations can bring a more holistic perspective to the phenomenon of immigration. Migration can also be analyzed as one of the important instruments of states' foreign policies. All this reveals that the discipline of international relations enriches migration studies.

Especially the orientation of international relations theorists to migration studies will add a theoretical value to the field. In addition to all these, it is a fact that international relations theories have not yet been able to contribute adequately to migration studies. The main purpose of this study is to analyze the interaction between migration studies and international relations theories and to contribute to the literature in this context. If the main problem of the study is; What is the interaction between theories of international relations and the phenomenon of immigration? Is this interaction at a sufficient level and if this interaction increases, could new theories or approaches that focus the phenomenon of immigration within theories of international relations arise? It is a search that can be expressed as. Syrian immigrants were chosen as a case study in the study. In this context, the perspective of the Syrian immigrants problem has been examined through international relations theories.

Migration; it can be defined as "people moving from a significant / meaningful distance towards another place with the instinct to settle in a relatively permanent way". However, the concepts of meaningful

ULUSLARARASI İLİŞKİLER KURAMLARI VE GÖÇ OLGUSUNUN ANALİZİ: SURİYELİ GÖÇMENLER ÖRNEĞİ

distance and relatively permanent duration used in this definition are ambiguous. The phenomenon of migration is an ancient reality that can be regarded as the same as human history. There are important turning points that shaped the phenomenon of migration in the historical process. The emergence of nation states, geographical discoveries, Reform and Renaissance movements, colonial activities, agricultural and industrial revolutions, the emergence of free market societies, devastating conflicts such as the First and Second World War, advances in education and technology, and finally the reality of globalization can be listed as the most important breaking points in the historical development of the phenomenon of migration.

One of the most important reasons for the increase in immigration movements in recent years is the globalization process. The dizzying technological developments experienced with globalization, especially the development of communication channels, have an accelerating effect on migration movements. Similar to communication channels, the development of transportation with a technological acceleration and the decrease in transportation costs enable irregular migrants to access these vehicles easily, even if they are “unsafe”. Being able to immigrate, even in primitive conditions, by paying very low wages to someone doing illegal immigration work on the coastline is considered as an important opportunity for most irregular migrants. Of course, this is the most important reason for the migrant tragedy that occurs especially in the seas. It should not be forgotten that the waves of migration will increase day by day with the globalization process, and the analyzes of post-positivist theories centered on human should find their response in practice. Abstract theoretical approaches that are not reinforced with concrete practices will remain only on paper.

Especially in recent years, it can be said that the dizzying developments in the fields of information, communication and technology

have increased and accelerated the migration waves, perhaps more than in any other period in history. Individuals, who were happy in their own shells and worlds, even if they were poor, started to be aware of the world as a result of the development of communication channels. Such a development has increased people's willingness to share in prosperity and wealth in other parts of the world. Especially the young generation called Generation Z has become an important part and driving force of migration movements in recent years.

The phenomenon of migration can also be analyzed through international relations theories. International relations theories can basically be divided into two different categories: Positivist theories and post-positivist theories. Idealism, realism and neorealism are positivist; critical theory, constructivist theory, postmodernism and feminist theory are post-positivist theories. The reason for such a distinction is the methodology they use. In addition, epistemological and ontological perspectives also differ. When it comes to the phenomenon of migration, international relations theories differ from each other with their state-centered and individual-centered perspectives. In this context, the approaches of idealism, realism and neorealism, which represent the traditional understanding, are handled over the phenomenon of immigration. In addition, the phenomenon of immigration has been analyzed through critical theory, constructionist theory, postmodernism and feminism, which are post-positivist theories.

When the issue is examined through Syrian immigrants, this problem can be approached using different theoretical frameworks. The solution of the problem can be read through international law rules or international organizations within the framework of idealist theory, and from a realistic perspective, this problem can also be considered as a national security threat. In addition, by adopting the way of thinking of neorealism, the Syrian migrant problem can be analyzed through the international and regional

ULUSLARARASI İLİŞKİLER KURAMLARI VE GÖÇ OLGUSUNUN ANALİZİ: SURİYELİ GÖÇMENLER ÖRNEĞİ

system. But all three theoretical perspectives adopt the state-centric worldview. Post-positivist theories adopt a human-centric perspective by revealing a more humane and more solution-oriented approach. Issues such as the return of immigrants to their home country or their ability to integrate seamlessly with the inhabitants of their countries of origin can be resolved more rationally through approaches such as critical theory, constructivist theory, feminism or postmodernism.